

B

Ο ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ βυζαντινοῦ φρουρίου κεῖται ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου βυζαντιακῆς ἐποχῆς, οὗ διεσώθησαν δύο τοῖχοι, ὁ ἀνατολικὸς καὶ ὁ βόρειος. Οἱ δύο ἄλλοι τοῖχοι κατέπεσον καὶ ἐσχάτως ἀνηγέρθησαν νέοι. Ὁ ὄρθρος τοῦ εἶναι βασιλική. Χρονολογίαν δὲν φέρει· ἀλλ' ἐκ τῆς τοιχοδομίας του συμπεραίνομεν, ὅτι εἶναι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος μ. Χ. Οἱ τοῖχοι, ἀνατολικὸς καὶ βόρειος, εἶναι ἐκτισμένοι διὰ λίθων λαξευτῶν ὀρθογωνίων διαστάσεως πῆχεως, μεταξύ τῶν ὁποίων παρεντίθενται πλίνθοι ὀπτοί, παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς λίθους. Ὁ ἀνατολικὸς τοῖχος φέρει διακόσμησιν κεραμοπλαστικὴν συνήθη εἰς τοὺς ναοὺς τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ὑπερθεν δὲ τῆς κόγχης τοῦ ἁγίου βήματος ὑπάρχει μία σειρὰ διήκουσα δι' ὅλου τοῦ τοίχου ἀνθέων τετραφύλλων ὀπτῶν τέχνης κεραμοπλαστικῆς σπανίας καὶ θαυμασιωτάτης.

Παλαιαὶ εἰκόνες τρεῖς τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Προδρόμου. Εἰς ἀπόστολος ἐκδόσεως 1813 ἐν Βενετία παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ ἐξ Ἰωαννίνων. Δύο δὲ ξυλόγλυπτα κηροπήγια τῶν πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνων στηριζόμενα ἐπὶ βάσεως ἐχούσης τρεῖς πόδας. Διαφορῶνται εἰς δύο μέρη ἐκάτερον. Τὸ κάτω ἥμισυ μέρος ἐκατέρου τῶν κηροπηγίων φέρει ξυλόγλυπτον ἄμπελον μετὰ βοτρυῶν, ἐφ' ἧς πτηνὰ τρώγουσι τὰς σταφυλάς. Ἡ συμβολικὴ αὕτη παράστασις εἰκονίζει τὰς τρεφομένας ψυχὰς τῶν πιστῶν διὰ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἧτοι τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἐπὶ τοῦ ἄλλου δὲ ἡμίσεος ἐκατέρου τῶν κηροπηγίων δύο ξυλόγλυπτοι ὄφεις ἐλικοειδῶς συμπλέκονται, σύμβολα τῆς φρονησεως καὶ τῆς αἰωνιότητος. Ἐπὶ τοῦ ἄκρου δὲ τῶν κηροπηγίων κυκλοτερῶς ξυλόγλυπτον ἄνθος. Ἐπὶ πολλῶν δὲ κηροπηγίων ξυλίνων ἐγλύφοντο ὄφεις, ὡς παρατηρήσαμεν καὶ ἐν ἄλλοις ναοῖς.

Γ

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΟΥΣ

Ἡ βάσις τοῦ ναοῦ εἶναι ὄρθρου βασιλικῆς. Διὰ προεκτάσεως ὅμως τῶν κέντρων τῶν τοίχων καὶ τῶν τεσσάρων σχηματίζεται ἐπὶ τῆς στέ-

γης ἔξωτερικῶς σταυρὸς καὶ ἔσωτερικῶς τοιοῦτος διὰ τῶν σταυροστοῶν, ἔφ' ὧν ὑφοῦται ὁ θόλος μετὰ ὀκτώ στενῶν θυρίδων. Ἐσωτερικῶς ἐν τῷ θόλῳ δι' ἀναγλύπτου γύψου ὑπάρχει ἐν κύκλῳ κληματὶς μετὰ βοτρώων. Ἔχει δὲ καὶ τέσσαρας ὀμφαλοὺς. Θύρας ἔχει τρεῖς· μίαν ἐν τῷ δυτικῷ, μίαν ἐν τῷ βορείῳ καὶ μίαν ἐν τῷ νοτίῳ. Ἐξωτερικῶς ἐν τοῖς κέντροις τῶν τοίχων ὑπὲρ τὸ μέσον αὐτῶν εἶναι ἐπικεκολλημένα πινάκια, ὡς κόσμημα. Τοιαῦτα πινάκια ἐπικεκολλημένα ἐπὶ τῶν τοίχων εἶδομεν καὶ ἐν τῷ ναῷ Μονῆς Σαρδινίων Βάλτου καὶ ἐν τῷ ἐν Ἀργυροκάστρῳ μητροπολιτικῷ ναῷ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ εἰκονοστασίου ξύλινος σταυρὸς ὑφοῦται ἐν μέσῳ ὄψεως ἐκατέρωθεν. Ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ βορείου τοίχου εἶναι ἐντετοιχισμένη μικρὰ μαρμαρίνη πλάξ καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐγγεγλυμμένη διὰ σμίλης ἢ ἐξῆς ἐπιγραφή μετὰ τῶν συνήθων συμπλεγμάτων τῶν κεφαλαίων γραμμάτων. «1770 Ἰανουαρίου 10. Ἀνηγέρθη ὁ πάνσεπτος καὶ θεῖος ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ Πανοσιωτάτου ἀγίου Καθηγουμένου Ἱερομονάχου κυρίου Παΐσιου, Καλλινίκου καὶ τῶν συναδέλφων Ἱερομονάχων». Ἐπὶ δὲ τοῦ δυτικοῦ διὰ κεράμων ἐντετοιχισμένη ἢ ἐξῆς ἐπιγραφή «Γέννησις Θεοτόκου 1769» καὶ ἔξακολουθητικῶς τὰ ἐξῆς γράμματα « ΓΙΕΝΗCIC ΤΟΕΧΙ. » Ἐπὶ τῆς τραπέζης κεῖται κιβώτιον ἀργυροῦν ἀγίων λειψάνων περίεξ, τοῦ ὁποῦ εἰκονίζονται οἱ ἅγιοι, ὧν τὰ λείψανα ἐν αὐτῷ θησαυρίζονται. Εὐρίσκεται εὐαγγέλιον ἐκδόσεως Βενετίας τοῦ ἀχρς' δαπάναις Νικολάου Γλυκέος ἐξ Ἰωαννίνων ἀφιερῶθην τῷ Μητροπολίτῃ Φιλαδελφίας Μελετίῳ Τυπάλδῳ, ἐξάρχῳ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, διορθωθὲν δὲ παρὰ τοῦ ἱερέως Μιχαὴλ Μήτρου.

Δ

ΑΓΙΑΣΜΑ ΑΓΙΑΣ ΕΛΕΟΥΣΗΣ

Τὸ ἅγιασμα τοῦτο κεῖται ἐπὶ βράχων τῆς κλεισωρείας τοῦ Ζυγοῦ (Ἀρακύνθου), δι' ἧς ἐπικοινωνεῖ τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὸ Αἰτωλικὸν μετὰ τῆς Μακρυνείας. Σεμνύνεται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Εἶναι ἀρχαιότατον. Χρονολογίαν δὲν ἔχει. Ἀναφέρεται ὅμως προϋπάρχον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Διακρίνεται μία τοιχογραφία, ἐν ἣ καρίσταται, ὅτι ἐν τῷ ναῷ ἡ Θεοτόκος προσεύχεται. Τοιαῦτα ἁγιάσματα ὑπῆρχον πολλὰ ἐν Κων/πόλει. Τὸ ὕδωρ εὐρίσκεται ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ

πηγῶν ἐκ τοῦ βράχου, ἐξ αὐτῶν οἱ πιστοὶ μετ' εὐλαβείας ἀρνούμενοι καὶ πίνουσι καὶ πλύνονται· ἀναχωροῦντες δὲ κομίζουσι διὰ φιαλῶν εἰς τοὺς οἰκίους τῶν ὡς ἱαματικὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων. Τὴν Παρασκευὴν δὲ τῆς Διακαινησίμου ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Αἰτωλοακαρνανίας συνέρχεται πλῆθος λαοῦ, ὅτε τελεῖται λαμπρὰ πανήγυρις θρησκευτικῆ. Τοιοῦτο ἀγίασμα συνητήσαμεν καὶ ἐν Ἡλείῳ ἐν τῇ Μητροπόλει Δρυϊνουπόλεως ἐν τῇ Μονῇ Ζωναρίων Κατούνης ἰδρυθεῖση τῷ 1700 μ. Χ., τῆς χρονολογίας τῆς ἰδρύσεως οὔσης ἐπὶ πλακός, ἣν ἡμεῖς ἀνεκαλύψαμεν. Ἐν τῷ ἀγιάσματι τῶν Ζωναρίων εἶδομεν ἐπὶ τῶν δέδρων ἀνηρημένα καὶ προσδεδεμένα διάφορα ἐνδύματα τῶν μεταβαινόντων προσκυνητῶν, τὰ ὅποια οὗτοι ἀναρτῶντες ἐγκατέλειπον πιστεύοντες, ὅτι διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως καὶ προσδέσεως τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν ἐπὶ τῶν δένδρων ἐγκατέλειπον καὶ προσέδενον καὶ τὰς σωματικὰς τῶν ἀσθενείας, ὑφ' ὧν κατετρύχοντο. Τὸ τοιοῦτο, ὡς ἐμάθομεν, συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἀγιάσματι Ζωοδόχου Πηγῆς Κων]πόλεως. Ἡ ἀπόθεσις ῥακῶν ἐνδυμάτων εἰς ἔνδειξιν ἀποθέσεως τῶν νόσων ἦτο καὶ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων συνήθεια. Οὕτω διηγεῖται καὶ ὁ Πανσανίας (Κορινθ. ΙΑ). «Ἐν δὲ Τιτάνῃ τῇ Σικυωνίων ἐν τῷ Ἀσκληπιείῳ καὶ Ὑγείᾳ ἐστὶ κατὰ ταῦτὸ ἄγαλμα. Οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἴδοις ῥαδίως, οὕτω περιέχουσιν αὐτὸ κόμαι τε γυναικῶν, αἱ κείρονται τῇ θεῷ, καὶ ἐσθῆτος Βαβυλωνίας τελαμῶνες». Ἐν τῷ ἡμετέρῳ ὁμοῦ ἀγιάσματι τοῦλάχιστον σήμερον δὲν ἀποτίθενται ῥακὰ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν οἱ πάσχοντες, εἰ μὴ μόνον ἀγρυπνοῦσιν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τῆς εἰκόνας, νίπτονται καὶ πίνουσιν ὕδωρ.

ΑΡΧΙΜ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ἱεροκλήρι· Ἀκαρνανίας